

Hafız Esad'ın Kararları: Olasılık Teorisi Bağlamında Bir İnceleme

Hafez Assad's Decisions: A Study in the Context of Prospect Theory

Dilek CANYURT*

Öz

Suriye'ye yaklaşık 30 yıl hâkim olmuş olan Hafız Esad ülkenin siyasi tarihinde önemli bir lider olarak dikkat çekmektedir. Esad sadece bir lider değil aynı zamanda ülkede tek güç sahibi de olabilmıştır. İnşa ettiği rejim Baas partisi şemsiyesi altında şekillenmiş ve bu parti Esad'ın adeta kurumsallaşmış hali olmuştur. Ölümünden sonra da Baas rejimi İç Savaş ortamına rağmen Suriye'de, oğlu Beşar Esad ile devam etmektedir. Hafız Esad'ın bu denli güçlü olabilmesi hem şahsi hayatında hem de siyasi hayatında vermiş olduğu kararlar sayesinde. Esad'ın stratejik kararları Suriye'nin de geleceğini belirlemiştir. Politika çalışmalarında lider analizleri önemli bir alan olarak dikkat çekmektedir. Lider çalışmalarına genellikle karar verme teorileri içerisinde yer verilmektedir. Bu çalışmada da Esad'ın kararları analitik örnekler üzerinden karar verme teorileri içerisinde yer alan olasılık teorisinin bakış açısıyla analiz edilmiştir. Sonuç olarak, Esad'ın hayatında vermiş olduğu önemli kararların, olasılık teorisinin varsayımlarını desteklediği tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Suriye, Hafız Esad, Karar Verme, Lider, Olasılık Teorisi

Abstract

Hafez Assad, who ruled Syria for nearly 30 years, draws attention as an important leader in the political history of the country. Assad was not only a leader, but also the sole power in the country. The regime he built was shaped under the umbrella of the Baath party, and this party became the institutionalized version of Assad, as it were. After his death, the Baath regime continues with his son Bashar Assad in Syria, despite the Civil War environment. Hafez Assad's ability to be this strong is owing to the decisions he made both in his personal life and in his political life Assad's strategic decisions determined the future of Syria as well. Analyzes of leaders have drawn attention as one of the most important fields in political studies. Leadership studies are generally included in decision making theories. In this study, Assad's decisions were analyzed from the perspective of prospect theory through analytical examples, Prospect theory is included in decision-making theories. As a result, it was determined that the important decisions Assad made in his life supported the assumptions of prospect theory.

Keywords: Syria, Hafez Assad, Decision Making, Leader, Prospect Theory

Makale Geliş Tarihi: 26.10.2020. Makale Kabul Tarihi: 23.05.2022.

Araştırma Makalesi / Künye: CANYURT, Dilek, "Hafız Esad'ın Kararları: Olasılık Teorisi Bağlamında Bir İnceleme", *Gazi Akademik Bakış Dergisi (GABD)*, Sayı: 30, Cilt: 15, 2022, s. 329-350.

* Öğr. Gör. Dr., Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, E-mail: dcanyurt@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-8509-6141.

Gazi
Akademik
Bakış
329
Cilt 15
Sayı 30
Yaz 2022

Giriş

Modern Suriye'nin siyasi hayatını şekillendirmiş olan Hafız Esad ve Baas rejimi gibi iki temel dinamik vardır. Baas Partisi'nin ideolojisi 1940'lı yıllarda temelleri atılmış olan, Arap milliyetçiliği ve sosyalizminden ilham alınarak oluşturulmuş bir öğretilerdir. Bu ideolojiyi savunan toplumsal hareket, Suriye'nin 1946 yılında bağımsız bir ülke olması ile siyasi bir partiye evrilmiştir. Parti zaman içerisinde büyük dönüşümler geçirmiş, Hafız Esad'ın iktidarı ele geçirmesinden sonra ise sadece Esad'a hizmet eden tek parti rejiminin ana ögesi haline almıştır. Esad bu gücünü, ülkedeki siyasi çalkantılardan bıkmış bir halkın statüko özleminin verdiği siyasi ortam sayesinde elde edebilmiştir. Böylece ülke yönetimini tek parti çatısı altında bir diktatörlüğe dönüştürmeyi başarmıştır¹. Suriye'deki Alevi azınlık grubuna mensup ve kırsal bir bölgede yetişen Hafız Esad'ın, ülkede tek güç odağı haline gelmiş olması dikkat çekmektedir. Çünkü Esad adeta ülkesinin kaderi olmuş ve verdiği her karar sonunda kendi kişisel başarısını pekiştirebilmiştir. Bu çalışmada, Ortadoğu'nun önemli siyasi aktörlerinden biri olarak tarihe geçen ve bugünün Suriye'sindeki siyasal sistemin de kurucusu olan Hafız Esad'ın kişisel ve siyasal tercihlerinin nasıl şekillendiği incelenecektir.

Esad'ın karar verme süreçlerinin analiz edildiği bu çalışmada, teorik zemin olarak dış politikadaki karar alma modelleri kapsamında yer alan olasılık teorisi tercih edilmiştir. Böylece hem Ortadoğu için önemli bir ülke olan Suriye'nin politik davranışları betimlenmiş olacak hem de Suriye'nin olası politikalarına ışık tutulmuş olunacaktır (Şu an ülkede Beşar Esad lider olsa bile ülkenin karar verme mekanizmaları Hafız Esad tarafından inşa edilmiştir ve onun stratejilerini yansıtmaktadır.). Ayrıca olasılık teorisinin Hafız Esad ve Suriye özelinde test edilmesi sağlanarak literatüre katkı sağlanmış olunacaktır. Bunu yaparken de metodolojik olarak Theda Skocpol ve Margaret Somers tarafından "Teorinin Paralel Gösterimi" (Parallel Demonstration Of Theory) adı verilen yöntem kullanılmıştır. Kısaca bu yöntem, belirli bir teorik önermeyi açığa çıkarmak ve uygulanabilirliğini göstermek için farklı tarihsel olayları tekrar tekrar kullanmaktadır². Bu çalışmada da analitik- örnek olaylarla teori test edilecektir. Diğer yandan yaygın olarak ekonomi alanında kullanılan olasılık teorisinin politika alanında kullanılması çeşitli zorlukları da beraberinde getirmektedir. Bunlardan bir tanesi deneysel verilere dayanarak test edilen bir teorinin, deneysel veriler olmaksızın

1 Ayrıntılı bilgi için bakınız: William L. Cleveland, *Modern Ortadoğu Tarihi*, (Çev. Mehmet. Harmancı), Agora Kitaplığı, İstanbul 2008; Kamel Abu Jaber, *Arap Baas Sosyalist Partisi: Tarihi, İdeolojisi ve Örgütü*, (Çev. Ahmet. Ersoy), Altınok Matbaası, Ankara 1970; Daniel Pipes, *Greater Syria: The History of an Ambition*, Oxford University Press, Oxford 1990; Patrick Seale, *Asad: The Struggle For The Middle East*, University of California Press, Los Angeles 1989.

2 Rose McDermott, *Risk-Taking in International Politics: Prospect Theory in American Foreign Policy*, University of Michigan Press, Ann Arbor 1998, s.9.

uygulanabilirliğinin gösterilmesidir³. Diğer zorluklardan biri ise sosyal bilimlerin doğası gereği birbirinden bağımsız olmayan çok farklı etmenin karar verme süreçlerini etkiliyor olmasıdır. Bununla birlikte, bir teori kişisel politik bir kararı açıklamaya çalışıyorsa, belli durumlardaki olası risk eğilimini dikkate alma zorunluluğu doğmaktadır. Bu durum, olasılık teorisinin alanına girmektedir. Olasılık teorisi sayesinde, hangi durumlarda riskten kaçınıldığını veya risk alındığını açıkça tahmin etmek mümkün olacaktır. Dolayısıyla ortaya çıkan durumun eşsizliği, karmaşıklığı ve belirsizliğinin bir önemi kalmayacağından⁴, olasılık teorisi bütün zorluklara rağmen bu çalışma için uygun bir teorik zemin olarak görülmüştür.

II. Dünya Savaşı'nın ardından uluslararası ilişkiler alanında da dış politik çözümler için kullanılmaya başlayan karar verme yaklaşımı, esasen bireylerin ekonomik ve siyasal tercihlerinin oluşumunu araştırmaktadır. Bu yaklaşım dış politikayı birey ve bürokratik düzeyde açıklamayı tercih etmektedir⁵. Karar verme yaklaşımına göre; sosyal, kültürel ve politik yapı gibi ülke içi faktörler; düşmanlık, dostluk gibi ülke dışı faktörler, dış politikada karar vericilerin kararlarını etkilemektedir. Bunların yanı sıra organizasyonel ve kişisel faktörler; ortaya çıkan bir sonunun çözümü gibi durumsal özellikler de kararlarda etkili olabilmektedir⁶. Ancak devletlerin dış politik davranışlarının belirlenmesinde bireylerin kararları öne çıkmaktadır⁷. Karar verme yaklaşımları içerisinde yer alan pek çok farklı teori bulunmaktadır. Bunlardan Türkçe'ye "beklenti teorisi" olarak da çevrilen, İngilizce orijinal adı ile "*prospect*", olasılık teorisi, Hafız Esad'ın politik davranışlarını en iyi açıklayan bir teori olarak bu çalışmanın teorik çerçevesini oluşturacaktır. Olasılık teorisinin teorik temelleri, Daniel Kahneman ve Amos Tversky'nin yaptıkları çalışmalarla atılmıştır. İki bilim insanı yaptıkları deneylerle, beklenen fayda teorisinin (Beklenen fayda teorisi, risk altında gerçekleşen tüketici tercihlerinin, fayda olasılıkları ölçülebilen alternatifler arasında her zaman rasyonel olana olduğunu öne sürmektedir⁸. Bu model dış politika ve uluslararası ilişkileri çalışmalarında rasyonel aktör modelinin de kökenlerini oluşturmaktadır) genel kabul gören anlayışından önemli ölçüde sapan

3 A.g.e, s. 34.

4 A.g.e., 1998, s.9.

5 Tayyar Arı, *Uluslararası İlişkiler Teorileri Çatışma, Hegemonya İş birliği*, MKM Yayıncılık, Bursa 2010, s. 512-513.

6 Richard C. Snyder- H. W Bruck-Burton Sapin, *Foreign Policy Decision-Making: an Approach to the Study of International Politics*, The Crowell-Collier Publishing Company, New York 1962, s. 212.

7 Arı, a.g.e., 2010, s. 514.

8 Ali N. Karabulut, "Tüketicilerin Algılanan Risk Değişkeni Karşısında İnternette Alışveriş Yapma Eğilimlerinin Ölçülmesi: Beklenen Fayda Teorisine Karşı Beklenti Teorisi", *Journal of Yasar University*, Cilt: 32, Sayı: 8, 2013, s. 5515-5536.

9 Barbara Vis-Dieuwertje Kuijpers, "Prospect Theory and Foreign Policy Decisionmaking: Underexposed Issues, Advancements, and Ways Forward", *Contemporary Security Policy*, Cilt: 39, Sayı: 4, July 2018, s.577.

davranışları tespit etmişler ve normatif teori açısından anormal tercihlerin açıklandığı tanımlayıcı bir seçim modeli olan, olasılık teorisini geliştirmişlerdir¹⁰. Ortaya atılan olasılık teorisi, beklenen fayda teorisinin aksine normatif değil betimleyici bir teoridir¹¹.

Olasılık teorisinde karar verme süreci, çerçeveleme ve değerlendirme şeklinde iki aşamadan oluşmaktadır. İlk aşama olan çerçeveleme aşaması, etkili eylemleri, olasılıkları ve sonuçları çerçeveleyen karar probleminin bir ön analizinden oluşur. Burada karar problemi, karar vericinin normlarına, alışkanlıklarına ve beklentilerine ve sunulmuş biçimine göre kontrol edilir. Değerleme aşamasında ise değer taşıyıcıları kazançlar ve kayıplar olduğundan referans noktası devreye girmektedir. Elde edilen her sonucun değeri, bir kararın ağırlığı ile türemiştir. Bu noktada ortaya çıkan riskten kaçınma ve risk arama davranışı, değer fonksiyonu ve kapasite tarafından ortaklaşa belirlenmektedir¹². Olasılık teorisinin; referans bağımlılığı, kayıptan kaçınma, azalan hassasiyet ve olasılık ağırlıklandırma şeklinde dört ana özelliği bulunmaktadır. Referans bağımlılığının anlamı, insanların kayıp ya da kazanç olarak değerlendirdikleri konuların kendileri tarafından belirlenmiş bazı referans noktalarına bağlı olmasıdır¹³. Kayıptan kaçınma, kayıplara verilen tepkinin, kazanımlara verilen tepkiden daha aşırı olduğunu ifade etmektedir¹⁴. Azalan hassasiyet, insanların referans noktasından uzaklaşan olasılıklar için hassasiyetlerinin azaldığını ifade etmektedir¹⁵. Olasılıkların ağırlıklandırılması konusu, insanların olasılıkları doğrusal olarak ele almadıklarını ve kesin sonuç sağlayan seçeneklerle daha ilgili oldukları görüşünü ifade etmektedir¹⁶. Olasılık teorisi aslen risk altında seçim teorisi olarak geliştirilmiştir¹⁷. Bu bağlamda risk kavramına değinmekte fayda vardır. Risk; günlük dildeki anlamı ile beklenen negatif sonuç şeklinde ifade edilebilir ki buna Barbara Vis ve Dieuwertj Kuijper 1. tip risk adını vermiştir¹⁸ ve diğer anlamı ile risk, Jona Linde and Barbara Vis'in 2. tip risk olarak isimlendirdiği, kısaca sonuçların belirsizliği anlamına gelmektedir¹⁹. Burada 2. tip risk, avantajlı sonuçlar için de geçerli olan bir belirsizliktir. Dahası risk kötü şey ve tehlike anlamına da gelmemektedir. Sonuçtaki belirsizliğin düşük olduğu

- 10 Daniel Kahneman-Amos Tversky, "Prospect Theory: An Analysis of Decision Under Risk", *Econometrica*, Cilt: 47, Sayı: 2, March 1979, s. 263-291.
- 11 McDermott, a.g.e., 1998, s. 13.
- 12 Daniel Kahneman-Amos Tversky, "Advances in Prospect Theory: Cumulative Representation of Uncertainty", *Journal of Risk and Uncertainty*, Cilt:5, Sayı:4, October 1992, s. 257-258.
- 13 Nicholas C. Barberis, "Thirty Years of Prospect Theory in Economics: A Review and Assessment", *Journal of Economic Perspectives*, Cilt: 27, Sayı: 1, Winter 2013, s. 175.
- 14 Daniel Kahneman-Amos Tversky, "Rational Choice and the Framing of Decisions", *The Journal of Business*, Cilt:59, Sayı:4, October 1986, s. 258.
- 15 A.g.m., 1979, s. 278.
- 16 A.g.m., s. 265-266.
- 17 Barberis, a.g.m., 2013, s. 185.
- 18 Vis-Kuijpers, a.g.m., 2018, s.577.
- 19 Jona Linde-Barbara Vis, "The uncertainty of welfare retrenchment's electoral consequences", DaWS Working Paper Series, 2017.

ancak bu durumun kendi içinde kötü sonuçları olan durumlar da olabilmektedir. Örneğin bir savaşın çıkacağı noktasında belirsizlik ortadan kalktığı durumlarda savaş gibi negatif bir olay, belirsizlik oranı azaldığı için düşük riske sahiptir²⁰.

Bu çalışmada risk terimi her iki anlamda da kullanılacaktır. Olasılık modeli, insanların kazançlar alanında riskten kaçınma ve kayıplar alanında risk alma eğilim gösterdiğini varsaymaktadır. Ayrıca kazanç olasılığı düşük olduğunda, insanların riskten kaçınmak yerine risk almaya eğilimli olduklarını, kayıp olasılığı düşük olduğu durumlarda, risk almaktan çok riskten kaçınıyor olmalarını varsaymaktadır. Bunlara ek olarak olasılık teorisi, insanların orta büyüklükte kayıplar içeren kararlar aldıklarında risk alma eğilimindeyken, orta büyüklükte kazançlar içeren kararlar aldıklarında, riskten kaçınma eğiliminde olduklarını iddia etmektedir²¹. Bu noktada bir alanın kazanç veya kayıp olduğunu belirleyen odak ise referans noktasıdır²².

Olasılık teorisinin iki temel fonksiyonu vardır: Değer fonksiyonu ve ağırlıklandırma fonksiyonu. Referans bağımlılığı, kayıptan kaçınma ve azalan hassasiyet değer fonksiyonu kapsamında yer alırken, olasılıkların ağırlıklandırması, ağırlıklandırma fonksiyonunun kapsamında yer almaktadır. Karar vericilerin orta ve büyük ölçekli kayıp ve kazançlarla ilgili davranış eğilimleri teorisinin değer fonksiyonu ile ilgili iken ve küçük kayıplarla ilgili davranış eğilimleri ağırlıklandırma fonksiyonu ile ilgilidir²³.

Olasılık Teorsinin Hafız Esad Suriye'sinde Uygulanması

Bu bölümde, Suriye tarihindeki belki de en önemli lider olan Hafız Esad'ın politik kararlarına odaklanılacaktır. Esad'ın hem kişisel hayatında hem de Suriye siyasi tarihindeki önemli dönüm noktaları, olasılık teorisi bağlamında değerlendirilecektir. Temel odak noktası Esad ve onun kurduğu Baas rejiminin iç ve dış politik tercihleri olmakla birlikte zaman zaman bireysel kararları da ele alınarak analogik bir bağlam yakalanacaktır. Bütün bunlar için öncelikle kronolojik olarak seçilen bazı dikkat çekici örnek olaylar kısaca açıklanacaktır. Daha sonra, bu tarihi olaylar olasılık teorisine göre analiz edilecektir. İlk aşama olan çerçeveleme aşamasına liderlerin içerisinde buldukları siyasi ve sosyal ortam üzerinden açıklama getirilecektir. Zira, Esad'ın kararlarını doğrudan etkileyen diğer etmenler hakkında bilgi edinmek mümkün görünmemektedir. Olasılık teorisinin ikinci aşaması olan değerlendirme aşamasında ise gerçekleşen tarihi olayların lider açısından kayıp alanda mı yoksa kazanç alanında mı yer aldığı referans noktaları açısından belirlenecektir (Bu çalışmada Esad için referans noktası kişisel gelecek beklentisi, siyasi çıkar ve rejimin devamı olarak değerlendirilmiştir. Bu referans noktası daha

20 Vis-Kuijpers, a.g.m., 2018, s. 583.

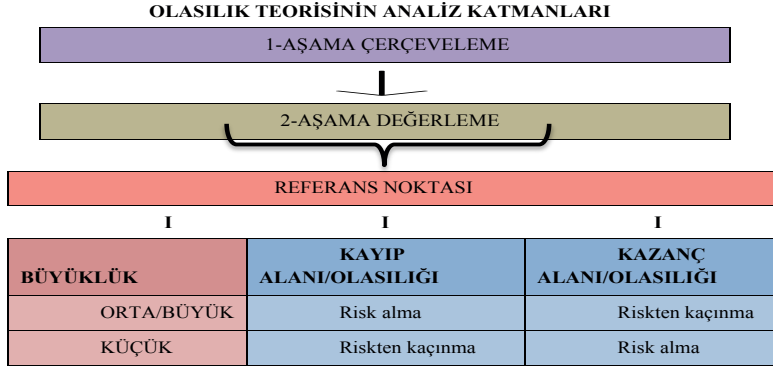
21 A.g.m, 2018, s. 577-578.

22 McDermott, a.g.e., 1998, s. 34.

23 Vis-Kuijpers, a.g.m., 2018, s. 580.

sonraki analizlere dayanak teşkil edecektir.) Belirlenen referans noktasına bağlı olarak, Esad'ın kararları analiz edilecektir. Ayrıca bu analizler yapılırken, kazanç ve kayıp alanları bağımsız değişken olarak, risk alma ve riskten kaçınma olanakları da bağımlı değişken olarak belirlenmiştir. Diğer yandan dış politika analizi de dahil olmak üzere siyaset bilimindeki olasılık teorisinin uygulamalarının çoğunda, odak noktası: kayıplar için risk arama ve kazançlar için riskten kaçınma şeklindeki modelin sadece iki katmanı üzerine olmuştur²⁴. Bu çalışmada, teorinin bütün temel özelliklerini kapsayan diğer iki katman da dikkate alınacaktır. Dolayısıyla da bu anlamda literatüre mütevazı bir katkı sunacağı düşünülmektedir. Esad'ın kararları olasılık teorisine göre analiz edilmeden önce çalışmanın daha anlaşılır olması için olasılık teorisine ait analiz katmanları kuramsal bölümde anlatılan bilgiler ışığında tablolastırılmıştır. Bakınız tablo 1.

Tablo 1. Olasılık teorisinin analiz katmanları

Cumhurbaşkanı Olana Kadar Hafız Esad ve Baas Partisi

Tarihi örnek olaylar 1: Hafız Esad 1930 yılında, son derece iptidai şartlara sahip Kurdaha Köyünde, on çocuklu bir ailenin dokuzuncu çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Esad doğduğunda ellili yaşlarda olan babası, ataerkil kurallara sahip, disiplinli ve çocuklarının eğitimine önem veren bir kişidir. Ancak sadece Hafız Esad çocukluk yıllarında köylerinde ilkokul açıldığı için okuyabilmiştir²⁵. Esad çocukluk yıllarını, Suriye nüfusunun onda birini oluşturan Alevi azınlıkların yaşadığı, toplumun geri kalanından izole özerk bir bölgede geçirmiştir²⁶. Baas'ın bu bölgedeki faaliyetleri Esad için siyasetle tanıştığı yıllar olmuştur. İlk gençlik yıllarında Latakya'daki Baas'ın öğrenci hareketlerine katılmıştır. Bu dönemde Latakya'da, çok sayıda Alevi genç Baas Partisi içerisinde yerini almaktaydılar. Buna rağmen partinin mezhepçi bir

24 A.g.m., 2018, s. 579.

25 Seale, a.g.e., 1989, s. 6-8.

26 Cleveland, a.g.e., 2008, s. 441.

yapıda olduğunu söylemek mümkün değildir²⁷. Hafız Esad gençlik yıllarında tıp fakültesine gitmek istemiş ancak pahalı tıp eğitimini alması mümkün olamamıştır. En iyi bir alternatif olarak askeriyeyi gitmeyi tercih etmiştir. 1953 senesinde hava kuvvetlerine kabul edilmesi ile akademiye özel bir statü kazanmıştır. Esad'ın davranış ve tutumlarının şekillendiren en güçlü etmenlerin hava kuvvetleri ve Baas partisi olduğunu söylemek mümkündür²⁸.

Analizler 1: Yukarıdaki bölümde, Hafız Esad'ın iki kişisel karar dikkat çekmektedir ki hem Suriye hem de Esad için birer dönüm noktası olmuştur. Birincisi Esad'ın Baas Partisi'ne üye olmasıdır. Esad'ın diğer önemli kişisel kararı, harp okuluna gidiyor olmasıdır. Bu iki kararı olasılık teorisinin aşamalarına göre değerlendirmek gerekirse; çerçeveleme açısından Esad'ın fakir bir aileye sahip olması ve ülkedeki bir azınlığa mensup olması, tercihlerini ilk etapta etkilemiş kuvvetli etkenler gibi gözükmektedir. Olasılık teorisinin değerlendirme aşamasına göre bu iki kararı analiz etmek gerekirse; 16 yaşındaki bir genç için bir siyasi partiye üye olmak küçük ölçekli bir kazanç olasılığı olarak değerlendirilmelidir. Esad'ın 16 yaşında etkisiz bir siyasi partiye girmesi; küçük bir kazanç için risk alma olarak değerlendirilebilir. Böylesi küçük bir partinin gelecek için ne vaat edeceği konusu son derece belirsizdir olduğu için Esad, 2. tip risk almıştır. 1. tip risk açısından da küçük bir parti olması dolayısıyla gelecek vadetmeyen bir parti olduğu için olumsuzdur. Diğer yandan gerçekte tıp fakültesi isteyen Esad'ın harp okuluna gitmesi, fakir ve ücra bir yerdeki azınlık mensubu bir gencin yüksek okul okumasını, kişisel olarak çok önemli sonuçlar doğuracağı için büyük bir kazanç olasılığı olarak değerlendirmek yerinde olur. Bu noktada Esad geleceği için 2. tip risk açısından belirsizlik taşımayan harp okulunu tercih ederek büyük kazançlarda riskten kaçınma davranışı gerçekleştirmiştir.

Tarihi örnek olaylar 2: Suriye siyasi tarihinin en önemli dönüm noktalarından bir tanesi 1963 darbesidir. Bu darbe 1961 yılında Birleşik Arap Cumhuriyetinin (BAC) ardından ülkede ortaya çıkan karmaşık siyasi bir ortamda yapılmıştır. BAC, 1958 yılında Suriye ile Mısır'ın birleşmesi ile oluşturulmuş bir devlettir. Bu birleşim, İsrail Devleti'nin kurulduğu ve Arap devletlerinin tamamen Filistin meselesine odaklandığı ve Arap milliyetçiliğinin en güçlü olduğu bir dönemin meyvesidir ve Baas Partisi tarafından da güçlü bir şekilde destek görmüştür²⁹. Suriye ve Mısır birleşiminin dış politik bazı nedenlerinden biri, Kuzey komşusu Türkiye'nin, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) ile yakınlaşarak silahlanan Suriye'ye karşı tehdit algısıdır. Bu algı sonucu Türkiye 1957 sonlarında ABD'nin örtülü desteği ile Suriye sınırına 50.000 asker konuşlandırmıştır³⁰. İki ülke arasındaki

27 Seale, a.g.e., 1989, s. 35-36.

28 A.g.e., 1989, s. 39-41.

29 Mustafa Sıtkı Bilgin, "Turkey's Foreign Policy towards the Middle East in the 1950's and Its Impact On Turco-Arab Relations," *Gazi Akademik Bakış*, Sayı 11, 2017, s. 251.

30 Ömer Kürkçüoğlu, *Türkiye'nin Arap Ortadoğu'suna Karşı Politikası (1945-1970)*, Barış

gerilimin tırmadığı politik bir ortamda Mısır, Suriye'nin savunma gücünü arttırmak amacıyla iki tabur asker göndermiştir. Mısır ve Suriye arasındaki bu dayanışmanın ardından çok geçmeden, 1 Şubat'ta 1958'de birlik gerçekleşmiştir³¹. Bu birliğin ilanı sırasında Baas liderleri, BAC'ın, Baasçı ilkeler üzerine inşa edileceğine inandıkları için Nasır'ın politikalarına uygun olarak, Baas Partisi'nin feshedilmesini kabullenecek kadar Nasır ile iş birliği içerisinde olmuşlardır³². Ancak bu birliktelik, ilk etapta ideolojik olarak ayrılmış ve ilerleyen süreçte siyasal problemlerin artması ve beraberinde gelen ekonomik sorunlar ile çok kısa sürmüştür, 1961 sonbaharında gelen bir darbe ile birlik son bulmuştur³³. Darbeyi, bir grup ordu subayı ile muhafazakâr siyasetçi gerçekleştirmiştir³⁴. Bu darbenin ardından Esad ve üç Alevi subayın liderliğinde bir askeri komite 1963 darbesini yapacaktır. Bu ise Esad'ı iktidara taşıyacak sürecin de başlangıcıdır³⁵. Bu yapılanma BAC sürecinde Mısır'a gönderilen Baasçı subaylar tarafından 1959'da kurulan Askeri bir komitedir³⁶. 1963 darbesi Mısırlı birleşme taraftarı Nasırcılar ve Baasçıların iş birliği ile tamamlanmıştır³⁷. 1963 darbesinden sonra ülke yönetiminde Alevilerin etkinliği artmış ve askeri, ekonomik, politik ve toplumsal her alanda azınlık mensuplarının önünü açıcı tedbirler alınmıştır³⁸. 1963 darbesinden sonra devlet başkanı olarak Sünni Emin Hafız başa geçirilmiştir³⁹. Bunun nedenini Seale, o dönemde Umran ve Cedid'in, Esad'dan daha ön pozisyonda olması ve Esad'ın toplum tarafından tanınır olmaması şeklinde açıklamıştır. Ayrıca azınlık üyesi bir bireyin, Sünni çoğunluğa sahip ve Baas'a karşı milyonlarca muhalifin bulunduğu bir Suriye'de sıcak karşılanmayacağını açıklamıştır⁴⁰.

Önemli diğer bir olay da Esad'ın içinde bulunduğu subaylar grubunun 1966 yılında parti içi bir darbe yaparak Baas Partisi'nin kurucuları olan Mişel Eflak ve Salah Bitar'ı bile tasfiye etmiş olmalarıdır⁴¹. Bu grubun başında Cedid bulunmaktadır ve tasfiye edilenler Mısır'ın lideri Nasır taraftarı olan Baasçılardır⁴². Hafız Esad bu siyasi manevranın öncülerinden biridir. 1966 darbesinin ardından hem Hava Kuvvetleri Komutanı hem de Savunma Bakanı yapılan Esad, silahlı kuvvetlerde çok güçlü bir konuma gelmiştir. Baas

Kitap, Ankara 2010, s.109.

31 Mehmet Gönlübol, A. Haluk Ülman, A. Suat Bilge ve Duygu Sezer, *Olaylarla Türk Dış Politikası (1945-1965)*, 7. Baskı, Siyaset Kitabevi, Ankara 1989, s. 294-295.

32 Adid Davışa, *Arap Milliyetçiliği: Zaferden Umutsuzluğa* (Çev. Lütfi Yalçın), Literatür Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul 2004, s. 200.

33 A.g.e., 2004, s. 200-209.

34 Seale, a.g.e., 1970, s. 68.

35 Cleveland, a.g.e., 2008, s. 441-443.

36 Nicholas Van Dam, *Suriye'de İktidar Mücadelesi*, İletişim Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 2000, s. 200.

37 Jaber, 1970: 111).

38 Dam, a.g.e., 2000, s. 63-89.

39 A.g.e., 2000, s. 77.; Seale, a.g.e., 1989, s. 87.

40 Seale, a.g.e., 1989, s. 88.

41 Cleveland, a.g.e., 2008, s. 443.

42 Seale, a.g.e., 1989, s. 113.

Partisi'ni yöneten kişi ise Cedid tir. 1963 yılından beri Suriye'nin yönetiminde Baas Partisi'nin radikal kanadı bulunmaktadır⁴³. Bu kanat bir taraftan büyük şirketleri, bankaları ve sanayi kuruluşlarını millileştirirken, bir taraftan da büyük topraklara el koyarak buraları halka dağıtmıştır⁴⁴. Bu politikalar Hafız Esad'ın güçlenmesine zemin hazırlarken, O en büyük destekçisi olan kendi üyesi olduğu Alevi kesimi devletin en kritik görevlerine yerleştirmiştir⁴⁵. Diğer taraftan ona güç katan diğer bir etmen de Esad'ın selefi ve aynı zamanda rakibi olan, Alevi Salah Cedid'in Esad'a olan desteğidir. Cedit bu desteği, komünist rejimi inşa etmesine yardım edeceği beklentisi ile vermektedir⁴⁶. Ancak Esad, Suriye'nin toplumsal siyasi ve ekonomik yapısına yönelik yapılan değişiklikleri desteklemekle birlikte hükümetin doktriner öfkesinden ve değişim için acele etmelerinden endişe duymaktadır ve daha sonraları desteğini aldığı ve kendisinden daha solcu olan bu kişiyi⁴⁷ de devreden çıkaracaktır⁴⁸. Bu dönemde kritik bir gelişme olmuş, 5 Haziran 1967'de Haziran Savaşı (Altı Gün Savaşı) adı verilen Arap-İsrail savaşı gerçekleşmiştir. Bu savaşta bir kısım Suriye toprağı İsrail tarafından işgal edilirken, Suriye Hava Kuvvetleri de büyük zarar görmüştür. Haziran Savaşı'ndaki yenilgi hem Baas'ın içinden hem de Müslüman Kardeşler' den güçlü bir muhalefetin yükselmesine yol açmıştır⁴⁹. Dahası Hafız Esad bu dönemde hem Hava Kuvvetleri Komutanı hem de Savunma Bakanı konumunda olarak mağlubiyetin ana sorumlularındandır. Ancak, Esad bu hezimetin sorumlusu olarak kendi arkadaşlarını göstererek, 1970 yılında hükümet üyelerini tutuklatmıştır. Böylece bütün karar mekanizmalarını kendisinde toplamayı başarmış ve ertesini yıl da Cumhurbaşkanı seçilmiştir⁵⁰.

Analizler 2: Yukarıdaki tarihi olaylardan BAC birleşmesi olasılık teorisinin çerçeveleme aşaması açısından incelendiğinde, Esad'ın genç yaşlarından beri üyesi olduğu Baas Partisi'nin bu fikri hararetle desteklediği düşünüldüğünde, genç bir subay olan Esad'ın da BAC'ı desteklediğini düşünmek doğru olacaktır. Böylesi bir birleşime verilen desteği olasılık teorisinin değerlendirme aşamasına göre analiz etmek gerekirse, Mısır yönetimi ile aynı ideolojiyi paylaşan Baasçı subaylar açısından siyaseten daha etkin olabilecekleri büyük bir kazanç olasılığı anlamına gelmektedir. Dolayısıyla Hafız Esad'ın böyle bir ortamda farklı davranması, 1. tip risk alması olduğundan riskten kaçınarak BAC birleşmesine olumlu yaklaştığı tahmin

43 Arthur Goldschmidt Jr-Lawrence Davidson, Kısa Ortadoğu Tarihi (Çev. Aydemir Güler), Doruk Yayıncılık, İstanbul 2004, s. 556.

44 Cleveland, a.g.e., 2008, s. 445.

45 Poyraz Gürson, *Suriye*, Atılım Üniversitesi Yayınları, Ankara 2010, s. 68.

46 Coleman South, *Culture Shock: Syria*. Marshall Cavendish Publishing, Singapore 2011, s. 31.

47 A.g.e., 1989, s. 104-105.

48 Özge Özkoç, *Suriye Baas Partisi: Kökenleri, Dönüşümü, İzlediği İç ve Dış Politika (1943-1991)*, Mülkiyeliler Birliği Yayınları, Ankara 2008, s. 152-153.

49 Dam, a.g.e., 2000, s. 112.

50 Cleveland, a.g.e., 2008, s. 443.

gazi

Akademik
Bakış

337

Cilt 15
Sayı 30
Yaz 2022

edilebilir. Ayrıca BAC birleşmesini motive eden politik olay olarak Türkiye ile ortaya çıkabilecek olası bir çatışmanın orta veya büyük ölçekte bir kayıp olasılığı olduğu değerlendirildiğinde; daha güçlü bir başka ülke ile birleşme yoluna gidilmesi, büyük belirsizlikler taşıdığı ve siyaseten başka bir ülkeye egemenliğin teslim edilmesi anlamına geldiği için 1. tip ve 2. tip açısından risk alma davranışı olarak yorumlanabilecek bir manevradır. Kısa zaman sonra Mısır'la birleşmenin kendilerine siyaseten kazanç değil büyük kayıplar getirdiğini fark eden Esad ve arkadaşları, 1959 yılında gizli askeri bir komite kurarak risk almayı tercih etmişlerdir. 1. ve 2. tip risk alınmıştır. Çünkü Nasır rejimi gibi güçlü ve baskıcı bir ortamda bu yapılmıştır ve böylesi bir yapılanmanın kendilerine neler getireceği belirsizlikler taşımaktadır. Dikkate değer bir olay da Esad'ın lider kadrosunda olduğu bu askeri komite tarafından yapılan 1963 darbesidir. Olasılık teorisinin çerçeveleme aşamasına göre, BAC sonrası hem askeriyede hem siyasette geleneksel anlayışın hâkim olması, Esad ve arkadaşlarını 1962 yılı boyunca gücü nasıl ele geçirebilecekleri konusunda komplolar ürettikleri bir sürece itmiştir. Diğer yandan Suriye tekrar müstakil bir devlet haline gelmiştir. Ancak bu ayrımla birlikte Baas Partisi bir çıkmaza girmiş, parti içerisinde farklı görüşler ortaya çıkmıştır⁵¹. Bu süreçte, Suriye'de Baas'a karşı negatif bakış açısı şekillenirken parti içinde de güç mücadelelerinden kaynaklı problemler baş göstermiştir⁵². Ancak bununla birlikte o dönemde Suriye ordusunun %65'i gibi önemli bir oranının Alevi askerlerden oluşması⁵³ Esad ve darbeci arkadaşlarını güçlü kılan etmenlerden biridir. Bu tarihi dinamikler olasılık teorisinin değerlendirilmesine göre incelendiğinde, darbe gibi yüksek belirsizlik taşıyan ve başarısız olduğunda darbecilerin idam edilebileceği⁵⁴ bir ülkede darbe yapmak, hem 1. tip hem de 2. tip risk açısından çok önemli bir karardır. Dolayısıyla Esad ve arkadaşlarının böylesi büyük bir riski alabilmeleri, BAC sonrası kurulan sistemin Sünni ağırlıklı yapısı nedeniyle siyaseten büyük kayıp olasılığı olmasından kaynaklıdır. Diğer yandan darbe sonrası devletin başına Sünni başkan geçirilmesi ise büyük kazanç alanında riskten kaçma davranışı olarak yorumlanabilir.

Yukarıdaki başkaca önemli tarihi olay ise 1966'da gerçekleşen parti içi darbedir. Bu darbe ile ortaya çıkan iki olay dikkat çekmektedir. Birincisi Esad'ın da dahil olduğu bir ekibin darbe yapmak suretiyle yönetimi ele geçirmesi, ikincisi ise bu darbe ile aynı zamanda Baas'ın kurucularının da tasfiye edilmiş olunmasıdır. Olasılık teorisinin ilk aşaması olan çerçeveleme aşamasına bakıldığında darbenin gerçekleştiği ortam 1963 sonrası Baas yönetiminin kendi içerisinde karışıklıkların yaşandığı bir ortamdır. Esad'ın birlikte

51 Jaber, a.g.e., 1970, s. 73.

52 Eyal Zisser, *Commanding Syria: Bashar al-Asad and the First Years in Power*, I.B.Tauris, London 2007, s. 7.

53 Dam, a.g.e., 2000, s. 59.

54 Jaber, a.g.e., 1970, s. 112.

hareket ettiği Cedid askeriyeyi yönetmekte ve Esad ise darbeyi yapan komite ile askerler arasındaki bağlantıyı kurmaktadır⁵⁵. Her ikisi de Alevi olan⁵⁶ bu iki kişi 1963 sonrası askeriyede sayıca üstün olan Alevi varlığının bulunduğu bir ortamdadırlar. Burada yine Esad çok ciddi bir risk almayı tercih ederek darbe yapan ekibin içerisinde yer almıştır. Çünkü Baas'ın kurucuları olan Eflak ve Bitar'ın ve Mısır'la birleşme taraftarı olanlar, Esad ve Cedid için siyaseten önemli rakiplerdir. O dönemde hem toplum içerisinde Baas'a yönelik artan muhalefet (1964 yılında Suriye'nin bütün şehirlerinde iş adamları tarafından grevler başlatılmıştı ve Baas'ın sonunun geldiği düşünülüyordu.⁵⁷) hem de Nasırcıları Mısır'a olan yakınlığı (18 Temmuz 1963'te Nasır taraftarı olan ve Baas aleyhtarı bir darbe girişimi olmuştur. Ayrıca Nasır'ın Baas nefreti bilinmektedir.⁵⁸) bu iki lider için iktidarı kaybetme olasılığı olarak ortaya çıkmakta ve büyük bir kayıp alanı olarak dikkat çekmektedir.

Yukarıdaki tarihi kesitte dikkat çeken diğer önemli olay ise Haziran Savaşı'nda büyük bir kayıp yaşayan Suriye'de, Esad'ın tutumudur. Esad bu dönemde Savunma ve Hava Kuvvetleri Komutanı olduğu için çerçeveleme aşaması için Esad'ın kendisini güçlü hissettiren bir etmen olarak ortaya çıktığı varsayılabilir. Diğer yandan yenilgi ile yükselen muhalefetin verdiği olumsuz bir ortam da bulunmaktadır. Olasılık teorisinin ikinci aşaması olan değerlendirme aşaması için Esad'ın davranışları analiz edilecek olunursa; O dönemdeki görevleri itibarıyla Esad, Haziran Savaşı'ndaki hezimet ile yükselen muhalefetin odak noktası olarak, siyasi geleceği için en büyük kayıp alanlarından birinde bulunmaktadır. Esad risk alarak yenilginin nedenini kendi arkadaşlarına yükleyerek onları tutuklatmış ve tek kişilik bireysel bir darbe ile iktidarı ele geçirmiştir. Burada aldığı risk hem 1. tip risk hem de 2. tip risk açısından önemlidir. Zira böylesi bir darbenin sonucu önceden belirlenebilecek bir durum değildir ve başarılı olamazsa Esad için ölümcül bir hata olabilecek bir davranıştır.

Hafız Esad Dönemi ve Yeni Baas

Tarihi örnek olaylar 1: 1971 yılında Cumhurbaşkanı olan Esad, 1973 yılında kabul edilen anayasa ile inşa edeceği rejimin hukuki temellerini atmıştır. Esad'ın kurduğu otoriter sistem,⁵⁹ en üstte parti, onun altında asker-polis, en altta da bakanlık bürokrasisi şeklinde hiyerarşik olarak kurulmuştur. Bu sistem zamanla tek kişi diktatörlüğüne dönüşmüştür⁶⁰. Bu

55 Seale, a.g.e., 1989, s. 89.

56 Dam, a.g.e., 2000, s. 55.

57 Jaber, a.g.e., 1970, s. 110.

58 A.g.e., 1970, s. 91-112.

59 Muhammed H. Mercan, *Suriye: Rejim ve Dış Politika*, Pınar Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 2012, s. 70-71.

60 Raymond Hinnebusch, "The Ba'th Party in Post-Ba'thist Syria: President, party and the struggle for reform", *Middle East Critique*, Cilt: 20, Sayı: 2, July 2011, s. 109-125.

gazi

Akademik
Bakış

339

Cilt 15
Sayı 30
Yaz 2022

sistemde hemen her çeşit grup⁶¹, askerler ve istihbarat servisleri dahil Baas Partisi'ne bağlıdır⁶². Ayrıca Esad'ın kendisine bağlı olarak kurduğu bütün partilerin dahil olduğu bir kurum olan⁶³. Halk Konseyi, onun iktidarını kolaylaştıran bir aracı konumundadır. Bu sistemde en dikkat çeken konu, ülkenin iç güvenlik aygıtlarıdır. Bunlar rejim muhaliflerini tutuklamak ve etkisiz hale getirmek hedefinde istihbarat toplamak gibi faaliyetlerde bulunmak için birbiriyle örtüşen görevlere sahip sayısız organizasyondan oluşmaktadır⁶⁴. Baas partisi artık Hafız Esad'ın yönetimindedir. Partinin karar verme mekanizmaları terk edilerek, ülke tek lider Hafız Esad'ın kararları ile yönetilmeye başlanmıştır⁶⁵.

Analizler 1: Yukarıdaki tarihi arka planda iki olay dikkat çekmektedir. Bir tanesi Cumhurbaşkanı olmayı başaran Esad'ın başa gelir gelmez anayasa değişikliği yapması ve diğeri ise tek parti şemsiyesi altında kurguladığı yeni sistemi güçlü güvenlik aparatları ile desteklemiş olmasıdır. Esad'ın bu davranışları çerçeveleme aşaması olarak analiz edildiğinde, kendi kişisel darbesi ile bütün rakiplerini bertaraf ederek gücü eline almış bir lider vardır. Ancak çoğunluğu Sünni olan bir toplumda azınlık üyesi bir birey olarak bu liderliği elde etmiştir. Olasılık teorisinin ikinci aşaması olan değerlendirme aşamasına göre, her iki davranışının da kendi liderliği ile ilgili oluşabilecek herhangi bir belirsizliğin ve riskin -hem 1. tip hem 2. tip risk açısından- önüne geçmek için yapıldığı anlaşılmaktadır. Esad kendi meşruiyetini, çıkarılan yeni anayasa ile sağlama alırken, güvenlik aparatları ile kendi iktidarını sarsacak muhalif hareketlere set çekmiş olacaktır. Yani Esad kazanç alanında riskten kaçınma eğilimi göstermiştir.

Tarihi örnek olaylar 2: Hafız Esad her ne kadar tek lider olduğu bir rejimi bu şekli ile inşa etmiş olsa bile her kesimden çeşitli ittifaklar kurmayı ihmal etmemiştir. Sünni Müslümanlarla, Nasırcı, sosyalist ve komünist gruplarla iş birliği yapmıştır⁶⁶. Suriye'de inşa edilen yeni rejimin temel ideolojisi Baas ideolojisidir. Bu sistemde Suriyelilik kimliğinin öne çıkarıldığı bir milliyetçilik dikkat çekmektedir. Hafız Esad'ın oğlu Beşar Esad'ın, Sünni bir kadınla evlenmiş olması da bu anlayışın bir yansıması olarak dikkat çekmektedir⁶⁷. Suriye gibi ülkelerde rejimler, bölgesel ve aşiret bağları sayesinde iktidarı ellerinde tutabilmeyi başarabildiklerinden⁶⁸ dolayı rejimin işleyişi

61 South, a.g.e., 2011, s. 35.

62 Shmuel Bar, "Bashar's Syria: The Regime and its Strategic Worldview", *Comparative Strategy*, Cilt: 25, Sayı: 5, February 2006, s. 353-445.

63 Zisser, a.g.E., 2007, s. 10.

64 Global Security, "Syria Intelligence & Security Agencies," erişim 30 Kasım 2021, <https://www.globalsecurity.org/intell/world/syria/intro.htm>

65 Bar, a.g.m., 2006, s. 356.

66 Özkoc, a.g.e. 2008, s. 158; Gürson, a.g.e., 2010, s. 69.

67 Zisser, a.g.e., 2007, s. 58.

68 Dam, a.g.e., 2000, s. 169.

mezhepsel sadakate dayandırılmıştır⁶⁹. Yine de Hafız Esad'ın rejiminde mezhepsel bağlamlardan öte Baas ve Esad'a olan sadakat daha değerli bir nitelik olarak öne çıkmaktadır⁷⁰. Rejimin güvenlik birimlerinin, Alevi azınlık grubu ve diğer Dürzi ve Hıristiyan gruplarından oluşan patronaj ağı ile oluşturulmuş olması⁷¹, onların sadakatlerine daha fazla güveniliyor olunmasındandır.

Analizler 2: Yukarıdaki tarihi olaylar, olasılık teorisinin çerçeveleme aşaması açısından değerlendirilecek olunursa yine kendini güvenlik aparatları ve anayasa ile güvenceye almış güçlü ama azınlık mensubu bir lider vardır. Esad yönetimini kişisel sadakate dayandırmıştır. Bu davranışı olasılık teorisindeki büyük kazanç alanında riskten kaçınma davranışı ile örtüşen bir davranıştır. Büyük kazanç alanıdır çünkü ülkede gücü tamamen eline geçirmiştir. Sadakatsizlik de kendisi için en büyük tehdittir. Diğer yandan ülkedeki her çeşit görüş sahibi ile ve olası muhaliflerle iş birliği yapmış olması da yine olasılık teorisinde küçük kayıp olasılıklarında riskten kaçınma davranışı ile örtüşmektedir. Küçük kayıp olarak değerlendirilmesi çok güçlü bir rejim kuran Esad için o dönemde muhalefetin Esad'ın liderliğini sadece zedeleyebilecek güçte olmasından dolayıdır.

Tarihi örnek olaylar 3: İç politikada aldığı spesifik kararlar kendini güvenceye alan Hafız Esad, kriz dönemlerinde rejimin bekası için bölgesel ve küresel aktörlerle pek çok ittifaklara girişmiştir⁷². Ayrıca iç politikadaki olası ekonomik, etnik ve politik krizlere karşı, kabul edilebilirliğini arttırmak ve iktidarını kolaylaştırmak adına özellikle dış politik sorunlara odaklanmıştır⁷³. Esad'ın ilgi gösterdiği konuların başında Filistin meselesi gelmektedir. Çünkü Suriye toplumu için kendisinden kopmuş olan Filistin konusu çok hassas bir konudur. Filistin'in bu öneminden dolayı Suriye hükümetleri Arap-İsrail savaşlarında öncü konumda olmuşlardır. Bu konu aynı zamanda Esad'ın SSCB ile müttefiklik ilişkisinin başlangıcının temel gerekçelerinden biri olmuştur⁷⁴. Filistin meselesi Arap dünyasının en önemli konularından biri olduğu için önceleri Suudi Arabistan ve Mısır bu konuda Esad rejimin destekleyerek parasal yardım sağlamıştır. Daha sonraları ise SSCB ve İran ile Batı karşıtlığı temelinde oluşturduğu ittifaklar ile yoluna devam etmiştir⁷⁵. Bu desteklerle 1973 yılında Mısır ile harekete geçerek tarihe "Ekim Savaşı" veya "Yom Kippur Savaşı" adıyla geçecek olan Arap-İsrail savaşına öncülük etmiş-

- 69 Dilek Canyurt, "Çok Katmanlı Toplumlarda Demokrasi: Suriye Örneği", Abant İzzet Baysal Üniversitesi SBE., Bolu 2018.
- 70 Özkoç, a.g.e., 2008, s. 158.
- 71 Housam Darwish, "Syria and the Arab Spring: Unraveling the Road to Syria's Protracted Conflict", *The Asan Institute for Policy Studies*, Sayı: 44, 2013, s. 2.
- 72 Nuri Salık, "Beşar Esad Dönemi Suriye Dış Politikasında Pragmatizm ve Türkiye-Suriye İlişkileri", *Orta Doğu Analiz*, Cilt: 35, Sayı: 3, Kasım 2011, s. 21.
- 73 Pipes, a.g.e., 1990 s. 150.
- 74 Goldschmidt Jr- Davidson, a.g.e., 2011, s. 431-432; Seale, a.g.e, 1989, s. 346-347.
- 75 Raymond Hinnebusch, "Syrian Foreign Policy under Bashar al-Asad", *Orta Doğu Etütleri*, Cilt: 1, Sayı: 1, Temmuz 2009, s. 9-10.

gazi

tır. Bu savaşta Suriye ve Mısır ittifakı amacına ulaşamamıştır. Ancak 1974'te Kissinger'in düzenlediği anlaşma ile İsrail, 1967 savaşında Suriye'den elde ettiği Golan tepelerinin küçük bir bölümünden çekilmeyi kabul etmiştir⁷⁶. Bu kazanç iç politikada Esad'ın elini muazzam bir şekilde güçlendirmiştir⁷⁷.

Analizler 3: Bu tarihi arka planda olasılık teorisinin çerçeveleme aşamasına göre Esad güçlü bir rejim inşasını başarmıştır, ancak toplumda güçlü bir muhalefet potansiyeli tehdit olarak varlığını devam ettirmektedir. Ayrıca 1967 Savaşı'ndaki toprak kaybının da negatif etkisinin olduğu bir ortamdır. Olasılık teorisinin ikinci aşaması olan değerlendirme aşaması açısından, özellikle müttefikliklerden gelen siyasi, askeri ve parasal faydalar, Suriye gibi küçük bir ülke için orta ölçekli bir kazanç alanı olarak değerlendirilebilecek bir alandır ve bu noktada Esad'ın riskten kaçınma davranışı sergilediği görülmektedir. Esad'ın diğer önemli bir kararı da İsrail ile savaş girmektir. Filistin, Suriye için büyük bir kayıp alanı olduğu için risk almayı tercih ederek İsrail'e savaş ilan etmiştir.

Tarihi örnek olaylar 4: Esad döneminde Suriye'nin Lübnan'a yönelik dış politikası dikkat çekmektedir. Lübnan, hem dolaylı yoldan Filistin meselesi ile ilgili olarak hem de Suriye'den kopmuş bir ülke olduğu için Esad'ın kendinde müdahale hakkı gördüğü bir ülkedir⁷⁸. Lübnan 1975 yılında, ülkeye göç etmiş çok sayıda Filistinli mültecilerden kaynaklı, uzun yıllar sürecek bir iç savaşa girmiştir⁷⁹. Esad bu iç savaşa müdahil olmuş ve sol-Filistin ittifakı yerine sağ-Hristiyan kanadı desteklemiştir⁸⁰. İç ve dış politikasında Filistin davasını öne çıkaran, bu uğurda savaşlara öncülük eden Esad, Lübnan'da Filistinlilerin ve Şiilerin yanında olmamış aksine Hristiyan Marunilerle ittifak kurmayı tercih etmiştir⁸¹. Suriye, Lübnan'a girmesinden sonraki süreçte Lübnan iç siyasetinde etkili bir aktör olmuş ve bu hegemonik ilişki Suriye'nin askerlerini Lübnan'dan çekmesi ile 2005 yılında son bulmuştur⁸².

Analizler 4: Bu tarihi arka planda özellikle Esad'ın, Lübnan'daki Hristiyanlarla yaptığı bir ittifak çok dikkat çekmektedir. Olasılık teorisinin ilk aşaması olan çerçeveleme aşamasında göre, Esad 1970 yılında kurduğu rejim ile çok güçlü bir liderdir ve 1974 yılında Golan Tepeleri'nin küçük bir kısmını alarak ülkesindeki konumunu güçlendirmiştir. Ancak 1973 Savaşı'nda İsrail'e karşı birlikte hareket ettiği Mısır, Filistin davasında Esad'ı yalnız

76 Peter Mansfield, *Ortadoğu Tarihi* (Çev. Ümit H. Yolsal), Say Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 2012, s. 418.

77 Mercan, a.g.e., 2012, s. 84.

78 A.g.e., 2012, s. 85.

79 Cleveland, a.g.e., 2008, s. 428.

80 Mansfield, a.g.e, 2012, s. 434.

81 Tayyar Arı, *Geçmişten Günümüze Orta Doğu Siyaset, Savaş ve Diplomasi*, Alfa Yayınları, İstanbul 2007, s. 424.

82 Mercan, a.g.e., 2012, s. 163.

bırakmıştır ve İsrail'e karşı Arap ülkelerinden güvenilir bir ittifak da yoktur⁸³. Esad'ın bu kararı olasılık teorisi kapsamında değerlendirme aşaması açısından incelendiğinde, Lübnan, Suriye'den kopan bir parça olması dolayısıyla Suriye için büyük bir kayıp alanı olarak ortaya çıkmaktadır. Esad kendi desteklediği tarafı hem de iç savaşta büyük başarılar kazanıyor oldukları bir dönemde terk ederek⁸⁴ büyük bir risk almıştır. Esad'ın aldığı risk hem 1. tip risk hem de 2. tip risk açısından değerlendirildiğinde; bu davranışı mezhpsel bağlamlardan dolayı kendi iç çevresi tarafından tepkiyle karşılanabilecek bir davranıştır. Ayrıca ülkenin iç ve dış politikasının temel konularından biri olan Filistin davasına ihanet şeklinde algılanabileceği için hem Arap dünyasından hem de iç politikadaki muhaliflerden tepki çekme olasılığı bulunmaktadır. 2. tip risk olarak da böylesi bir manevranın Esad'a nasıl bir katkı sağlayacağı veya neler götüreceği belirsizdir. Sonuç olarak bu olayda Esad büyük kayıp alanı için risk almayı tercih etmiştir.

Tarihi örnek olaylar 5: Tek adam rejimini güçlendiren Esad'ın siyasi olarak karşısına çıkabilecek tek dikkate değer muhalefet Müslüman Kardeşler (MK) adı ile anılan İslami bir harekettir⁸⁵. Müslüman Kardeşler hareketi 1920'lerin sonunda Mısır'da kurulmuş ve II. Dünya Savaşı sonrasında Ortadoğu'da en geniş kitle partilerinden biri haline gelmiştir⁸⁶. Bu oluşum 1946 yılında bir siyasi parti olarak Suriye'de politik hayata dahil olmuştur. Partinin aktif siyasi hayatı, 1964 yılında iktidardaki Baas Partisi'nin, MK'nin faaliyetlerini yasaklaması ile son bulmuştur⁸⁷. Bu yıllarda Baas Partisi'nin sosyalist politikalarından rahatsız olan önemli ölçüde şehirli Sünni tüccar destekçisi bulunmaktadır. 1970 yılında Hafız Esad iktidarı ele geçirdikten sonra liberal açılımlar yaparak Sünni tüccarlarla yakınlaşmış ve Arap ülkeleri ile arasını düzelterek Körfez ülkelerinden yardım almayı başarmıştır. Ancak daha sonraki süreçte bu yardımlar kesilecek, ülkede ciddi ekonomik sıkıntılar ve yolsuzluklar baş gösterecektir. Bunların üstüne rejimin sekteryen politikalarının, Sünni kesimin ülkedeki konumlarına zarar vermesi ve Lübnan'da Filistinliler aleyhine politikalar üretmesi⁸⁸ sonucu, MK'nin bazı üyeleri 1976-1982 yılları arasında artan muhalefet ve ülke çapında kanlı eylemler yapmışlardır⁸⁹. Bunların üzerine rejim, MK'nin etkinliğini kırmak için Suriye'nin dördüncü büyük kenti olan ve MK'nin en güçlü olduğu yer olarak

83 Cleveland, a.g.e., 2008, s.448.

84 A.g.e., 428.

85 Hazem Kandil, "The Challenge of Restructuring: Syrian Foreign Policy", Bahgat Korany ve Ali E. Hillal Dessouki, der., *The Foreign Policies of Arab States: The Challenge of Globalization*, American University Press 2008, Cairo, s. 424.

86 Hisham Sharabi, "Islam and Modernization in the Arab World", *Journal of International Affairs*, Cilt: 19, Sayı:1, 1965, pp. 16-25. <http://www.jstor.org/stable/24363334>.

87 Carnegie Middle East Centre, "The Muslim Brotherhood in Syria", <https://carnegie-mec.org/publications/?fa=48370>.

88 Hanna Batatu "Syria's Muslim Brethren," *Middle East Report*, sayı: 110, 1982, <https://merip.org/1982/11/syrias-muslim-brethren/>

89 Kandil, a.g.e., s. 424.

Yaz

bilinen Hama şehrine⁹⁰ askeri müdahalede bulunmuştur. Bu operasyonla en az 10 bin sivil ölmüştür. Askeri müdahale o kadar şiddetli olmuştur ki günlerce şehir ağır bombardıman altında tutulmuştur⁹¹. Esad rejimi Suriye Anayasasında 49. Madde olarak anılan, MK üyelerine ölüm cezası öngören kanun ile MK'yi Suriye politik hayatından tamamen silmiştir⁹².

Analizler 5: Yukarıda açıklanan tarihi olayda Hafız Esad'ın yürüttüğü politikaları olasılık teorisi ile açıklamak gerekirse, çerçeveleme açısından, ekonomik sıkıntılar ile mücadele eden Esad iktidarı için muhalif bir hareket çok ciddi yıkımlara sebep olabilecektir. Çünkü nüfusunun çoğunluğu Sünni ve Arap olan bir ülkede Alevi azınlık mensubu bir kişi olarak Arap Milliyetçiliğini öne çıkararak ve bazı liberal açılımlarla ve Sünni kesimle müttefikliklerle ilerleyebilmiştir. Rejim, Filistin konusundaki politikası ile milliyetçilik söyleminde önemli bir kırılmaya neden olmuştur. Dahası Arap ülkelerinin desteklerini kesmesi ve yolsuzluklardan kaynaklı ekonomik sıkıntılar, ülkede muhalefete önemli bir pozisyon kazandırmaktadır. Olasılık teorisini değerlendirme aşamasına göre, böylesi bir ortam, Esad rejimi için büyük bir kayıp alanıdır. Bu nedenle toplumdaki yükselebilecek daha güçlü bir tepkiye neden olma pahasına hem 1. tip ve 2. tip açısından risk alarak MK grubunu kanlı bir biçimde, çok sert tedbirler olarak politik hayattan silmeyi tercih etmiştir.

Tarihi örnek olaylar 6: Diğer incelenmesi gereken önemli bir konu Türkiye ile ilişkilerdir. Esad Rejiminin Türkiye ile olan ilişkileri genellikle sorunlu olmuştur. Bu sorunlu alanları, Hatay ve sınır aşan sular meselesi, PKK terör örgütüne verilen destek şeklinde sınıflandırmak mümkündür. Hatay meselesi Suriye'nin kuruluşundan beri devam edegelen gerilimli alanların başında gelmektedir. Hatay'ın işgal edilmiş Suriye toprakları olduğu iddiası, 2021 yılında dahi Suriye rejimi tarafından gündeme getirilmektedir⁹³. Hatay meselesinin kökenini Arap Milliyetçiliği ve onun en büyük ideali olan Büyük Suriye idealinde aramak doğru olacaktır. Arap Milliyetçiliği, Arapça konuşan herkesi bir ulus olarak kabul eden ve bu ulusu birleşik ve üniter olmasını öngören bir ideolojidir⁹⁴. Arap milliyetçilerinin birleşme düşünceleri Büyük Suriye idealidir. Büyük Suriye idealine konu olan bölge Bilad al-Şam da denilen, kuzeyde Toros dağlarından güneyde Akabe Körfezi ve

90 Robin Wright, *Dreams and Shadows : the Future of the Middle East*, Penguin Press, 2008, s. 186.

91 Ismail Salwa, *The Rule of Violence: Subjectivity, Memory and Government in Syria*, Cambridge University Press, Cambridge 2018, s. 131-134. doi:10.1017/9781139424721.006,

92 Waseem Hafez, "The Muslim Brotherhood in Syria: Illusion and Reality," *Policy Alternatives*, 2015, s.3.

93 Sondakika.com, "Suriye Parlamentosu'ndan tepki çeken bildiri: Hatay'ı geri almak için her şeyi yapacağız," erişim 12 Aralık 2021, <https://www.sondakika.com/dunya/haber-suriye-parlamentosu-ndan-tepki-ceken-bildiri-14570161/>.

94 İ. Albert Hourani, *Arabic Thought in The Liberal Age 1798-1939*, Cambridge University Press, Cambridge 1983, s. 260.

Sina çölüne, batıda Akdeniz'den doğuda Irak'a kadar uzanan bölgeyi ifade etmektedir⁹⁵. Büyük Suriye ideali bağımsızlık sonrası Suriye'de en popüler fikri akımlardan biridir. Baas partisi kurulduğu ilk yıllardan beri Hatay'ın Türkiye'ye bırakılmasına şiddetle karşı çıkmıştır⁹⁶. Esad'ın inşa etmiş olduğu Baas rejimi, bazı sapmalar gösterse bile Baas Partisi'nin milliyetçi-sosyalist ideolojik yapısı üzerinde ilerlemiştir⁹⁷. Bu nedenle de Büyük Suriye idealinin Suriye'nin iç ve dış politikasında çok etkili olduğunu söylemek mümkündür. 2020 yılında bir gazete yazılan makalenin başlığının "Çalman Bölgelerimizden Liwa al-İskenderun"⁹⁸ şeklinde olması, milliyetçiliğin hala toplumda kabul gören bir anlayış olduğuna işaret etmektedir⁹⁹. İki ülke arasındaki diğer önemli bir konu ise sınıraşan sular konusudur. Dicle, Fırat ve Asi Nehirleri, iki ülke topraklarından geçerek denize dökülen sınıraşan nehirlerdir ve bu nehirlerin kullanımı ile ilgili iki ülkenin farklı görüşleri mevcuttur¹⁰⁰. Dicle ve Fırat nehrinin su paylaşımı konusu iki ülke arasında gerilimli alanlardan birisidir¹⁰¹. 1981 yılında Türkiye'nin başlattığı ve Dicle ve Fırat Nehirlerinin sularından yararlanma amaçlı Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP), Suriye rejimini, ülkenin su ihtiyaçlarının karşılanmayacağı endişesine sevk etmiştir. Bundan dolayı tepki olarak Esad rejimi öncelikle kendi topraklarından doğan¹⁰² Asi Nehri üzerine birden fazla baraj yapmış ve Hatay'da bulunan Amik Ovası'nı susuz bırakmıştır. (Suriye devlet politikası olarak Hatay'ı kendi toprakları olarak kabul ettiği için Asi nehri konusunda Türkiye ile herhangi bir görüşmeye yanaşmamaktadır.). GAP' a Esad'ın diğer tepkisi, PKK terör örgütüne destek vermek şeklinde olmuştur¹⁰³. Esad bu örgüte desteğini 1990'lı yılların sonlarına doğru en düşük seviyeye indirmiştir¹⁰⁴. Bu kararında en güçlü müttefiki olan SSCB'nin 1990 yılında dağılmış olması ile Esad rejiminin kendini zayıf hissetmiş olmasının etkisi yadsınamaz bir gerçektir.

Analizler 6: Esad rejiminin Türkiye ile olan sorunlu alanları olasılık teorisi açısından incelendiğinde, çerçeveleme aşaması açısından, Hatay'ın Türkiye'ye bağlanması zaten Suriye'nin bağımsızlığından önce gerçekleşmiş bir konudur ve tıpkı Filistin meselesi gibi Arap Milliyetçiliği ile ilgili bağlam-

- 95 Asi Dori, "Coğrafia Bilad El-S ham", *El-Kuds*, https://www.alquds.co.uk/_جغرافيا بلاد الشام/
- 96 Jaber, a.g.e., s. 30-34, Pipes, a.g.e., s. 55.
- 97 Özge Özkoç, *Suriye Baas Partisi: Kökenleri, Dönüşümü, İzlediği İç ve Dış* Özkoç, a.g.e., 2008,
- 98 Emine d . Meryem Şahrestan, "Min manatiqina alsalibat liwa' al'iiskandurun," al-binaa, Erişim 8 Aralık 2021, <https://www.al-binaa.com/archives/264007>,
- 99 Özkoç, a.g.e.,
- 100 Zafer Akbaş-Mutlu Çiğdem, "Uluslararası Politikada Irak ve Suriye'nin Sınıraşan Su Sorununa Yaklaşımı Ve Türkiye: Beklentiler Ve Gerçekler", *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt:13, Sayı:1, 2012, s. 213-239.
- 101 Ramazan Erdağ, "Türkiye'nin Sınıraşan Sular Sorunu," *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 5, 2015, s. 33.
- 102 Doğu Ergil, "Ortadoğu'da Su Savaşları Mı?" *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, Sayı: 45, 2015, s. 53-80.
- 103 Ergil, a.g.m., s. 69.
- 104 Çağrı Erhan, "Kronik: Hafız Esad'ın Ölümü ve Muhtemel Gelişmeler", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, Sayı: 55, 12 Şubat 2015, s.164.

ları vardır. Yani bu konunun hukuki bir dayanağı bulunmamaktadır. Ancak Suriye rejimlerinin bu meseleyi her daim sıcak tutması tamamen iç politikaya yönelik bir durumdur. Bu konuyu rejimin meşruiyeti bağlamında değerlendirmek doğru olacaktır. Milliyetçiliği ülkesinde birleştirici bir unsur olarak gören Baas rejiminin, bu ideolojiyi zaman zaman canlandırmaya ihtiyacı bulunmaktadır. Bu ideolojinin zayıflaması rejim için küçük bir kayıp alanıdır. Çünkü zaten çok güçlü ve otoriteryen bir rejimdir ve milliyetçiliğin tamamen yok olması da söz konusu değildir. Olasılık teorisinin değerlendirme aşamasına göre, küçük kayıp alanlarında riskten kaçınma davranışı göstererek iç politikayı hedeflemektedir. Sınır aşan sular konusu da iki ülkenin karşılıklı anlaşmalarla aşabileceği problemlerdir. Ancak Esad rejimi bu meselede terörü destekleyerek, Türkiye'yi zor duruma sokarak istediklerini yaptırabileceğini düşünmüşlerdir. Bu davranışı olasılık teorisinin çerçeveleme aşamasına göre analiz etmek gerekirse, Suriye'nin SSCB yıkıldıktan sonra, PKK tavrı koymuş olması nedeniyle bu tarihten önce SSCB ile müttefikliğine olan güvenin neticesinde böylesi politikalar ürettiğini söylemek mümkündür. Dolayısıyla Türkiye ile gerilimin yükseltilmesi, SSCB'ye güvenen Suriye için olasılık teorisinin değerlendirme aşamasına göre, küçük bir kayıp alanını oluşturmaktadır. Rejim için esas risk iç politikada muhalefetin yükselmesidir. Suriye'nin Türkiye ile gerilimli alanlarda çözüme yanaşmaması toplumun odak noktasını dış politikaya yönlendireceği için gerçekte küçük kayıp alanlarında riskten kaçınma davranışı olarak yorumlanabilir. Ancak daha sonra SSCB'nin yıkılışı ile yalnız kaldığında, Batı dünyasına yanaşmak rejim için büyük veya orta ölçekli bir kazanç alanını oluşturmuştur. Bundan dolayı da riskten kaçınarak PKK ile ilgili politikalarında geri adım atmıştır.

Sonuç

Olasılık teorisi bağlamında, Esad'ın hem kişisel hem de rejim olarak aldığı kararlar ve Esad'ın ürettiği iç ve dış politikalar incelendiğinde, temel referans noktasının Esad ve onun rejiminin siyasi bekalalarının korunmasını sağlamak olduğu görülmektedir. Bu bağlamda Esad çeşitli stratejik davranışlar göstermiştir. Bu bağlamda Hafız Esad, kurduğu rejimin devamı ve kendi gücü adına çeşitli çıkar ittifakları kurmaktan çekinmemiştir. Ayrıca yine bu temel amaçlar için ortak mezhebe sahip kişilerden sadakate dayalı bir sistem inşa etmiştir. Burada hedef Esad ve rejimine sadakat olduğundan, mezhepsel bağlamları kendi çıkarı için kullanmıştır. Suriye toplumunun en hassas konularından biri olan Filistin meselesini devamlı gündemde tutmuş hatta savaşa girmekten dahi çekinmemiştir. Ayrıca bu savaşlar sayesinde petrol zengini Arap ülkelerinden ekonomik yardımlar dahi alabilmiştir. Bütün bunların yanı sıra kendisi de Batı karşıtı olduğu için aynı görüşteki SSCB ve İran ile yakın ilişkiler kurabilmiştir. Dahası Filistin için giriştiği bütün savaşlarda herhangi bir başarı elde edememesine rağmen siyaseten yükselmeye devam ederek tek adam rejimini inşa etmeyi ve devam ettirebilmeyi başarmıştır.

Filistin meselesine bu denli önem vermesine rağmen Lübnan iç savaşında İsrail yanlısı Hristiyanlarla ittifak kurarak ülkede söz sahibi olmuştur. Yeri geldiğinde Batı'ya yanaşmaktan çekinmemiştir. Bu kararların tamamında Esad, olasılık teorisinde iddia edilen, orta ve büyük ölçekli kayıp alanlarında ve küçük kazanç olasılıklarında risk alma davranışı göstermiştir. Aynı şekilde Esad, büyük ve orta ölçekli kazanç alanları ve küçük kayıp olasılıklarında riskten kaçınma davranışı sergilemiştir. Sonuç olarak; bu çalışmada Esad'ın politik kararlarının olasılık teorisinin doğrular şeklinde gerçekleştiği görülmektedir. Diğer yandan Hafız Esad sonrası dönem olan Beşar Esad'ın politik kararları başka bir çalışmanın konusu olsa da Hafız Esad'ın inşa ettiği karar mekanizmalarının halen devam ettiği düşünüldüğünde, Suriye'nin gelecek politikaları için kısa bir öngöründe bulunmak mümkündür. Buna göre, iç savaş halindeki Suriye için rejimin devamı referans noktası olmaya devam etmektedir. Dolayısıyla rejimin bekasını tehdit eden her bir alternatifin daha baştan reddedilecek ve rejimin devamını sağlayan olasılıkların tercih edileceği ifade edilebilir. Bu bağlamda rejimin devamını destekleyen ittifakların devam edeceğini, rejimin devamını tehdit eden demokratik açılımların asla kabul görmeyeceğini öngörmek mümkündür.

Kaynaklar

AKBAŞ Zafer-Çiğdem MUTLU, "Uluslararası Politikada Irak ve Suriye'nin Sınıraşan Su Sorunu-na Yaklaşımı ve Türkiye: Beklentiler Ve Gerçekler", *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt:13, Sayı:1, 2012, s. 213-239.

ARI, Tayyar, *Geçmişten Günümüze Orta Doğu Siyaset, Savaş ve Diplomasi*, Alfa Yayınları, İstanbul 2007.

ARI, Tayyar Arı, *Çatışma, Uluslararası İlişkiler Teorileri Hegemonya İş birliği*, MKM Yayıncılık, Bursa 2010.

BAR Shmuel, "Bashar's Syria: The Regime and its Strategic Worldview", *Comparative Strategy*, 25/5, February 2006, pp. 353-445.

BARBERIES, Nicholas C., "Thirty of Prospect Theory in Economics: A Review and Assessment", *Years Journal of Economic Perspectives*, 27/1, Winter 2013, pp. 173-196.

BATTATU, Hanna, *Syria's Muslim Brethren*, Middle East Report 1982, Sayı: 110, <https://merip.org/1982/11/syrias-muslim-brethren/>

BİLGİN, Sıtkı M. "Turkey's Foreign Policy towards the Middle East in the 1950's and Its Impact On Turco-Arab Relations", *Gazi Akademik Bakış*, 11 (2017), ss. 245-259.

CANYURT, Dilek, "Çok Katmanlı Toplumlarda Demokrasi: Suriye Örneği", Abant İzzet Baysal Üniversitesi SBE., Bolu 2018, Doktora Tezi.

Carnegie Middle East Centre, "The Muslim Brotherhood in Syria", <https://carnegie-mec.org/publications/?fa=48370>.

CLEVELAND, William L. *Modern Ortadoğu Tarihi* (Çev. Mehmet Harmancı), Agora Kitaplığı, İstanbul 2008

DALAR, Mehmet, "Asi Nehri'nin Türkiye-Suriye İlişkileri Üzerindeki Etkisi ve Geleceği", *Orta-doğu Analiz Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 15, Mart 2015, s.106-113.

Gazi

Akademik
Bakış

347

Cilt 15
Sayı 30
Yaz 2022

- DAM, Nicholas Van, *Suriye'de İktidar Mücadelesi*, İletişim Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 2000
- DARWİSHEH, Housam, "Syria and the Arab Spring: Unraveling the Road to Syria's Protracted Conflict", The Asan Institute for Policy Studies, Sayı: 44, pp. 1-12.
- Department of State United States of America. "The Oslo Accords and the Arab-Israeli Peace Process." <https://history.state.gov/milestones/1993-2000/oslo>.
- DAVİŞA, Adid, *Arap Milliyetçiliği: Zaferden Umutsuzluğa* (Çev. Lütüf Yalçın), Literatür Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul 2004.
- DORİ, Asi, "Coğrafia Bilad El-S ham", *El-Kuds*, <https://www.alquds.co.uk/> جغرافيا بلاد الشام/
- ERDAĞ, Ramazan, "Türkiye'nin Sınırşan Sular Sorunu", *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 5, 2015, s. 27-52.
- ERGİL, Doğu, "Ortadoğu'da Su Savaşları Mı?" *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, Sayı: 45, 2015, s. 53-80.
- ERHAN, Çağrı, «Kronik: Hafız Esad'ın Ölümü ve Muhtemel Gelişmeler», *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, Sayı: 55, 12 Şubat 2015, s. 161-170.
- ESAD Hafız-SEALE Patrick, "Interview with Syrian President Hafız al-Asad", *Journal of Palestine Studies*, 22/44, Summer 1993. S. 111-121.
- Global Security, "Syria Intelligence & Security Agencies", erişim 01.12.2021, <https://www.globalsecurity.org/intell/world/syria/intro.htm>
- GOLDSCHMIDT JR Arthur-DAVİDSON Lawrence, *Kısa Ortadoğu Tarihi* (Çev. Aydemir Güler), Doruk Yayıncılık, İstanbul 2004.
- GÖNLÜBOL, Mehmet, A. Haluk Ülman, A. Suat Bilge ve Duygu Sezer, *Olaylarla Türk Dış Politikası (1945-1965)*, 7. Baskı, Ankara, 1989, 294-295.
- GÜRSON, Poyraz, *Suriye*. Atılım Üniversitesi Yayınları, Ankara 2010.
- HINNEBUSCH, Raymond, "Syrian Foreign Policy under Bashar al-Asad", *Ortadoğu Etiütleri*, 1/1, July 2009, s. 7-26.
- HINNEBUSCH, Raymond, "The Ba'th Party in Post-Ba'thist Syria: President, party and the struggle for reform", *Middle East Critique*, 20/2, July 2011, pp. 109-125.
- HOURLANİ, İ. Albert, *Arabic Thought in The Liberal Age 1798-1939*, Cambridge University Press, Cambridge 1983.
- ISMAIL, Salwa. (2018). Memories of Violence: Hama 1982. In *The Rule of Violence: Subjectivity, Memory and Government in Syria* (Cambridge Middle East Studies, pp. 131-158). Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/9781139424721.006, 131-134.
- JABER, Kamel Abu, *Arap Baas Sosyalist Partisi: Tarihi, İdeolojisi ve Örgütü* (Çev. Ahmet Ersoy), Altınok Matbaası, Ankara 1970.
- KAHNEMAN, Daniel – TVERSKY, Amos, "Prospect Theory: An Analysis of Decision Under Risk", *Econometrica*, 47/2, March 1979, pp. 263-291. Doi:10.2307/1914185
- KAHNEMAN, Daniel-TVERSKY, Amos, "Advances in Prospect Theory: Cumulative Representation of Uncertainty", *Journal of Risk and Uncertainty*, 5/4, October 1992, pp. 297-323.
- KANDİL, Hazem, "The Challenge of Restructuring: Syrian Foreign Policy," Bahgat Korany-E. Hillal Dessouki, der., *The Foreign Policies of Arab States: The Challenge of Globalization*, American University Press 2008, Cairo, pp. 421-426.
- KARABULUT, Ali N., "Tüketicilerin Algılanan Risk Değişkeni Karşısında İnternette Ahşveriş

Yapma Eğilimlerinin Ölçülmesi: Beklenen Fayda Teorisine Karşı Beklenti Teorisi”, *Journal of Yasar University*, Cilt: 32, Sayı: 8, 2013, s. 5515-5536.

KÜRKÇÜOĞLU, Ömer, Türkiye'nin Arap Ortadoğu'suna Karşı Politikası (1945-1970), Barış Kitap, Ankara 2010.

LINDE, Jona-VIS, Barbara, “The uncertainty of welfare retrenchment's electoral consequences”, *DaWS Working Paper Series*, 2017.

MANSFIELD, Peter, *Ortadoğu Tarihi* (Çev. Ümit H. Yolsal), Say Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 2012.

MCDERMOTT, Rose, *Risk-Taking in International Politics: Prospect Theory in American Foreign Policy*, University of Michigan Press, Ann Arbor 1998.

MERCAN, Muhammed H., *Suriye: Rejim ve Dış Politika*, Pınar Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 2012.

ÖZKOÇ, Özgü, *Suriye Baas Partisi: Kökenleri, Dönüşümü, İzlediği İç ve Dış Politika (1943-1991)*, Mülkiyeliler Birliği Yayınları, Ankara 2008.

PIPES, Daniel, *Greater Syria: The History of an Ambition*, Oxford University Press, Oxford 1990.

SALIK, Nuri, “Beşar Esad Dönemi Suriye Dış Politikasında Pragmatizm ve Türkiye-Suriye İlişkileri”, *Ortadoğu Analiz*, 35/3, Kasım 2011, ss. 20-32.

SALWA Ismail, *The Rule of Violence: Subjectivity, Memory and Government in Syria*, Cambridge University Press, Cambridge 2018.

SEALE, Patrick, *Asad: The Struggle For The Middle East*, University of California Press, Los Angeles 1989.

SHARABÍ, Hisham, “Islam and Modernization in the Arab World”, *Journal of International Affairs*, Cilt: 19, Sayı:1, 1965, pp. 16–25. <http://www.jstor.org/stable/24363334>.

SNYDER, Richard C.-BRUCK, H. W.-SAPIN, Burton, *Foreign Policy Decision-Making: an Approach to the Study of International Politics*, The Crowell-Collier Publishing Company, New York 1962.

Sondakika.com, “Suriye Parlamentosu'ndan tepki çeken bildiri: Hatay'ı geri almak için her şeyi yapacağız,” erişim 12 Aralık 2021, <https://www.sondakika.com/dunya/haber-suriye-parlamentosu-ndan-tepki-ceken-bildiri-14570161/>.

SOUTH, Coleman, *Culture Shock: Syria*. Marshall Cavendish Publishing, Singapore 2011.

TVERSKY, Amos-KAHNEMAN, Daniel, “Rational Choice and the Framing of Decisions.” *The Journal of Business*, 59/4, October 1986, pp. 251-278.

VIS Barbara-KUIJPERS, Dieuwertje, “Prospect Theory and Foreign Policy Decisionmaking: Underexposed Issues, Advancements, and Ways Forward”, *Contemporary Security Policy*, 39/4, July 2018, pp. 575-589.

WASEEM, HAFEZ, The Muslim Brotherhood in Syria: Illusion and Reality, Policy Alternatives, 2015, pp. 1-13.

WRIGHT, Robin, *Dreams and Shadows : the Future of the Middle East*, Penguin Books, London 2008.

ZISSER, Eyal, *Commanding Syria: Bashar al-Asad and the First Years in Power*, I.B.Tauris, London 2007.

Gazisi

Extended Abstract

Hafez Assad draws attention as one of the most important leaders in shaping modern Syria. Assad was a member of the minority group who came from a poor region in Syria. In this case, how did Assad manage to be such an effective leader? Assad's success is hidden in his personal decisions. Therefore, this article focuses on both the personal and political decisions of an important leader such as Assad. Analyses of the leaders have an important place in political research. In this study, Hafez Assad's decisions were explained through prospect theory, which is one of the decision-making theories. Thus, prospect theory has been tested with historical case studies involving Assad's decisions. The issue of how an important country like Syria established its policy was explained as well. This theory originally emerged as an approach that explains how people make their decisions about economics, later on it came into use in policy studies. Prospect theory predicts that decision makers make their decisions in a two-step process. In the first stage, the framing phase, the decision maker chooses his/her priorities. During the framing phase, the environment the decision makers are in affects their decision-making. The second stage is the evaluation phase. This is the phase in which the options deemed important in stage 1 and the probability of loss and gain are determined. According to the prospect theory, at the evaluation phase: it is accepted that decision makers prefer to take risks in large / medium scale loss domains, and they prefer risk aversion in large / medium scale gain domains. It is also suggested that while decision makers show risk-taking behavior in small-scale gain domains or possibilities, they show risk aversion behavior in small-scale loss domains or possibilities. Another point to be expressed for the evaluation phase in the prospect theory is that these decisions are made according to a reference that is the focal point for decision makers. In this study, it was determined that the reference point in the decisions made by Hafez Assad was his personal future anxiety and political leadership. Depending on this reference point, in the decisions made by Assad, the domains of gain and loss were determined as independent variables, and risk taking and risk aversion behaviors as dependent variables. The method called "Parallel Demonstration of Theory" was used as the method for the analysis in the light of these findings. Some important decisions of Assad starting from his youth have been handled chronologically. Some of these chronological events are related to Assad's personal decisions before 1970. Some other events are related to the decisions of Assad, who established the one-man regime in Syria after 1970. Therefore, since the decisions of Assad are also the decisions of Syria, the study gains a special importance in terms of explaining the domestic and foreign political behaviors of Syria. Some strategic decisions of Assad, which were handled by case studies, have been examined from the perspective of prospect theory. As a result, it can clearly be seen that Assad made decisions that would confirm the prospect theory in both his individual and political decisions. Today, even though Syria is under the administration of Hafez Assad's son, Bashar Assad, the institutional and political structure that Hafez Assad established still remains. Therefore, in Syria's domestic and foreign political behavior, it is possible to predict that Syria will make decisions in accordance with prospect theory. In this context, in Syria, which is in a civil war process, form the major loss area since they would end the Baath regime,. According to the Prospect Theory assumptions, it is possible to claim that the regime, by taking any possible risk, will never have a positive approach towards the democratic demands and will maintain the alliances that support its own continuation.